

דין וחשבון על הזרעה המלאכותית בשנת תשי"ב

בתשי"ג. ואמנם לפי התפתחות עבודת המכוננים יש להניח שבהמשך הזמן ייעשה רוב רובה של הזרעה המלאכותית בארץ על ידי שלושה מרכזי הזרעה ראשיים בעלי מכונים משוכללים המצוידים כראוי למלוי תפקידם. עבודת הזרעה נמצאת בפיקוח מרכזי מתמיד של המפקח על הזרעה המלאכותית מטעם משרד החקלאות ושל הארגון הארצי לאגודות הזרעה שליד התאחדות מגדלי בקר בישראל.

היקף עבודתן של אגודות הזרעה בתשי"ב וגידולה ביחס לתשי"א מפורט להלן:

מספר כללי של משקים	בשרות אגודות הזרעה בתשי"ב	256	בתשי"א	220	עליה ב־%	20%
פרות	"	"	"	22000	"	20%
פרים	"	"	"	70	"	21%
עובדים	"	"	"	35	"	29%
מכוניות	"	"	"	15	"	13%
האגודות	"	"	"	18	ירידה	22%

שם האגודה	מספר פרות	מספר הזרעות	ט.א.מ.	ט.א.מ.	ט.א.מ.
המרכז-אל"ם	4912	12286	34.2	40.2	38.5
און	7403	12783	50	49.6	60.5
שרות הדרום	5056	7618	51.1	39.8	57.9
נהלל	722	1492	45.3	34.4	47.3
בית שערים	487	1252	31.5	34	40.9
זבולון	2480	5616	35.8	38	עם און
כפר ויתקין	1300	2984	37.9	37.5	
עמק חפר	1357	2462	50.1	37.3	
עין שמר	871	1754	40	48.9	
כפר ידידיה	244	533	44.7	40	55.6
בית יצחק	235	567	38.3	48	25.7
גבעת ח"ן	507	819	52.8	50	47.1
קרית ענבים	142	344	31.1	39.1	
באר טוביה	770	1870	32.2	29	40

בס"ה קבלו בשנת תשי"ב כ־26.500 פרות את שרות הזרעה המלאכותית. אחוז ההתרבות הממוצע הארצי הגיע ל־44.5% וזה

בשנת תשי"ב התחיל תהליך של ארגון וליכוד מכוני הזרעה אשר תכליתו — איחוד האגודות המקומיות הקטנות לאגודות אזוריות גדולות וקליטת משקים נוספים לרשת מכוני הזרעה המלאכותית. תהליך זה, הנמשך צא בעצם תוקפו גם בשנת תשי"ג, מלווה התקדמות כללית בשיטות העבודה, במבחר פרי הרבייה, ביסוד מכונים משוכללים בעלי מעבדות ופריות מסודרות, ועל כולם — בהגברת הנסיון המקצועי של עובדי הזרעה. כתוצאה מאיחודן של האגודות הקטנות ירד מספרן הכללי של האגודות בארגון הארצי מ־18 בתשי"ב והוא יעמוד על 10 אגודות

מהמספרים דלעיל מתבלט תהליך קליטה של משקים חדשים, שנהגו עד כה בשיטת ההרבעה הטבעית ועברו להזרעה מלאכותית, אם לרגלי הקשיים שנתקלו בהם לגבי פוריות עדריהם או פריהם, או מתוך רצון לקדם בעזרת הפרים המשביחים של אגודות הזרעה את רמת עדריהם ולהעלות את תנובתם. ברוב מקריע של המקרים היתה התוצאה של הצטרפותם חיובית לגבי מצב הפוריות והרמה הטפוחית גם יחד. לגבי משקי ההתישבות החדשה, שחלקם רב בין המצטרפים לשרות הזרעה בתשי"ב היו מכוני הזרעה המסור־דרים גורם מקדם ממדרגה ראשונה לגבי אפשרות טפוח הבקר במשק הצעיר הזקוק להדרכה וסעד.

להלן ניתן סיכום מרכזי על תוצאות עבודת האגודות בתשי"ב.

בו בזמן שפר שמשמשים בו להרבעה טב-
עית אינו מוליד אלא 12 עד 15 בנות בשנה.
הרי עולה מספר בנותיו של פר המזריע 550
אמהות ל-130 עד 165 בכל שנה. מבחן סגור
לוחיו התורשתיות של אב למאות בנות בזמן
קצר באופן יחסי נותן לאגודה את האפשרות
להגביר במהירות את פעולתם של הפרים
שנמצאו משביחים ולהפסיק בעוד מועד את
עבודת הפרים שבנותיהם אינן מגיעות לרמת
התנובה הרצויה.

הפיקוח על ההזרעה המלאכותית נעשה
על ידי המפקח מטעם משרד החקלאות.
בתשי"ד עסקו בזה ד"ר נתן אילון במשך כל
השנה והח' ד"ר י. וייס באופן חלקי, ואילו
בשנת תשי"ג יצא ד"ר אילון להשתלמות
מטעם או"ם לחו"ל וכל העבודה נעשית ע"י
ד"ר וייס בלבד. בתשי"ב נערכו ביקורים
באגודות לפי הזמנתו ואילו מסוף תשי"ב
ובמשך תשי"ג היו ביקורים שיטתיים בכל
אגודה גדולה אחת לשבועיים ובאגודות הק-
טנות בכל חודש או חודשיים. הפיקוח כלל
ביקורת רמת העבודה של המזריעים, המצב
ההיגייני, סדרי המעבדה וציודה, רישום התר-
צאות, בדיקת הפרים וזירמתם והדרכה. לפחות
פעם אחת בשנה נתלווה המפקח לכל מזריע
בעבודתו במשקים ובתום הביקור ניתן סיכום
כללי על מצב האגודה והצעות לשיפורים.
המפקח השתתף בהתייעצויות המקצועיות בין
האגודות ובין הרופאים הוטרינרים בקשר
לבעיות פוריות העדרים. נעשו 30 בדיקות
קליניות של פרים וכן 25 בדיקות במעבדה
של חומר שנלקח מפרים. הבדיקות גילו ב-20
מקרים פרים בלתי נורמליים ובדיקות
המעבדה הביאו 12 תוצאות חיוביות או חשור
דות. על סמך הבדיקות חוסלו 2 פרים
והיתר קיבל טיפול מתאים. המפקח לקח
חלק פעיל בעבודת מזכירות הארגון הארצי
של האגודות בכל הנוגע לתכנון היבוא, גידול
ומבחן הפרים, ובהתייעצויות עם המחלקה
לבעלי חיים, תחנת הנסיונות ברחובות.
„החקלאית“, התאחדות מגדלי בקר וכו'.

בגלל התוצאות הזעומות באחדות מהאגודות,
אולם למעלה ממחצית הפרות מכלל הפרות
שהורעו אחוז ההתעברות שלהן עמד על
50 לפי בדיקת ההריון.

התוצאות השונות מעבודת המכונים הנ"ל
— מקורן בתנאי הסביבה השונים שבכל
איזור ואיזור בכל הנוגע לבריאות העדרים,
פוריות הפרים, יעילות המכונים והכושר
הארגוני של האגודות. בדרך כלל מורגש יתרון
של האגודות הגדולות. למרות הקשיים הרצי-
ניים בהתעברות בהם התלבטה בתקופת
הדו"ח אגודה גדולה אחת, מראה הממוצע
של התוצאות לגבי אחוז ההתעברות באגודות
הגדולות הפרש ניכר לטובתן (לעומת תוצאות
ההתעברות הממוצעת באגודות הקטנות).

על התפתחות אגודות ההזרעה בשלוש הש-
נים האחרונות אפשר לעמוד מההשוואה הבאה.
המספר הכללי של הזרעות בכל הארץ היה:
בשנת תש"י 31457 ואחוז ההתעברות 40
" תשי"א 37536 " " 42
" תשי"ב 50781 " " 44.5
ואילו במחצית הראשונה של תשי"ג ניתנו
25500 הזרעות, מהן 48.5% בלתי חוזרות
כעבור 60—90 יום.

ההזרעה המלאכותית מקיפה כיום 62%
מכל עדר הבקר בגיל מעל שנה וחצי. ואילו
ברשות כל אגודות ההזרעה רק 18% מכלל
הפרים הפעילים, כפי שמראה הסיכום הבא:
ב-3 האגודות הגדולות המשרתות 21.000
פרות פועלים 38 פרים, פר אחד לכל 550
ראש. 11 האגודות המקומיות המשרתות
7000 פרות פועלים 40 פרים, פר אחד לכל
175 ראש. במשקים הנוהגים בהרבעה טבעית
ולהם 18000 פרות פועלים 420 פרים, פר אחד
לכל 45 ראש.

העובדה שדי במספר קטן של פרים עבור
עדרי בקר רבים מאפשרת בחירה קפדנית
ברכישתם וגידולם של פרי אגודות ההזרעה.
באמצעות מכוני ההזרעה אפשר על נקלה
להשיג בפרק זמן קצר נתונים סטטיסטיים
מהימנים על סגולתם התורשתית של הפרים;

פרים בכל משקי „און“ מראה על עדיפות המיהול בחלב כדי 4,7% לעומת המיהול בחלבון ציטרט. הניתוח הסטטיסטי מאשר את משמעות ההבדל. היות ולמיהול בחלב יתרונות כלכליים רבים לעומת המיהול בחלב מון ציטרט, ולרגל הקשיים בקבלת ציטרט בעל איכות בטוחה ואחידה, יש לנסיון זה ערך מעשי רב לקידום העבודה במעבדות המכונים.

הארגון הארצי של האגודות להזרעה טיפל בהשגת כלים וחומרים למכונים ההזרעה והיה המקשר בין האגודות והממשלה וכן עם המוסדות המשקיים והארגוניים בכל הנוגע לקידום ענייני ההזרעה המלאכותית. באמצעותו ובעזרת התאחדות מגדלי הבקר הובטח ייבוא כלי ההזרעה מאמריקה, אנגליה ואירופה. רוב הקניות מחו"ל רוכזו על ידינו במשביר המרכזי, המחלק את הכלים בין האגודות לפי רשימות הנערכות על ידי מזכירות הארגון. המזכירות דאגה להקצבת מקרים למכונים האגודות על ידי הממשלה ולחלוקתם.

הושג רשיון לרכישת כוהל למעבדות המכונים ובזמן קיצוב צמר גפן דאגה המזכירות להספקה סדירה של המצרך הנ"ל. בענייני התחבורה היה משא ומתן ממושך על הבטחת כלי רכב לאגודות הגדולות שהוכתר עד עתה בהצלחה מועטה, ואילו הספקת הצמיגים היתה מסודרת במשך כל הזמן לשביעות רצונן של האגודות.

המזכירות הכינה דברי דפוס לרישום אחיד ודאגה להפצתם. ביחד עם המפקח על ההזרעה דאגה המזכירות לעריכת כינוסי מזריעים לבירור העניינים המקצועיים והארגוניים. המזכירות לקחה חלק בבירור עם מוסדות הממלה וההתאחדות על תכנון ההזרעה המלאכותית וייבוא הפרים ושיתפה פעולה עם המדור לבקר בעריכת מבחני הפרים וסקר הפרות המצטיינות, הראויות לגידול עגלים לרבייה.

מזכירות הארגון הארצי

של האגודות להזרעה. ספטמבר, 1953.

בתשי"ב נערכו מחקרים על ערך תוספת האנטיביוטיקים לזירמה, שיטות ההזרעה, בדיקות וטיפולים נסיוניים בעדרים הנגועים בוויבריו, גורמי האי-התעברות בעמק הירדן. נבדקו בבית מטבחים פרות שהוצאו לשחיטה בגלל אי-התעברות. הוחל בהזרעה מלאכותית של כבשים.

תוצאות המחקר על תוספת אנטיביוטיקים לזירמת פרים אינן מראות על יתרון כלשהו לרגלי תוספת זו; לפי דרישת האגודות ממשיכה תחנת הנסיון ברחובות בנסיון זה. גם בעדרים הנגועים בוויבריו לא הראתה תוספת של אנטיביוטיקים תוצאות יותר טובות.

לשם השוואת שלוש שיטות שונות של הזרעה נעשה הנסיון במשך כמה חדשים באגודת „און“ ואל"ם על ידי שלושה מזריעים קבועים בכל אגודה. כל מזריע הוריע מספר שווה של הזרעות בכל אחת משלוש השיטות: עם ספקולום בתוך צואר הרחם, בלי ספקולום בתוך צואר הרחם ובלי ספקולום בתוך קרני הרחם.

בס"ה כלל הנסיון למעלה מ-1000 הזרעות. ניתוח התוצאות לא הראה כל עדיפות שהיא בעלת משמעות סטטיסטית לאחת השיטות הנ"ל. היות וההזרעה בצואר הרחם אינה מסכנת הריון של פרות — המסקנה המעשית היא שיש להזריע בצואר הרחם בלבד, עם או בלי ספקולום.

לבירור בעיות אי-התעברות בעמק הירדן הוכן סקר סטטיסטי מפורט להשוואת מצב ההתעברות בשני אזורים מקבילים של אגודות אל"ם. כן נעשו בדיקות קליניות ומעבדתיות של קבוצות פרות במשקים הנ"ל ושל הפרים. עובדה תוכנית למחקר מפורט של הבעיה והפעולה נמשכת.

באגודת „און“ נעשה נסיון, במיהול הזירמה בחלב במקום ציטרט וחלבון ביצים. הנסיון נערך על ידי הח' משה הימן וכלל 6000 הזרעות, מחציתן מהולות בחלב ומחציתן — בחלבון ציטרט. תוצאות הנסיון שנמשך למעלה משנה והקיף זירמה של 18